

6 רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה ג

בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה, התשובה מכפרת על כל העבירות, אפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום דבר מרשעו שנאמר רשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו, **ועצמו של יום הכפורים מכפר לשבים** שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם.

7 רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ג

בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה והבינוני תולין אותו עד יום הכפורים אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה.

8 לחם משנה הלכות תשובה פרק ג הלכה ג

וא"ת כי לא עשה תשובה אמאי נחתם למיתה הא מחצה על מחצה ורב חסד מטה כלפי חסד כבר תירצו בזה דהיא דלא עשה תשובה הוי עון אחד נוסף על העונות משום דבאלו עשרה ימים של תשובה הוא חייב לעשות תשובה ואם לא עשה הרי עון אחד נוסף על העונות:

9 שיחות מוסר מאמר קג

ודברי הלח"מ צ"ע, דאי נימא דנחתם למיתה משום דביטל מצוות עשה דתשובה, א"כ יעשה כנגד זה מצוה אחת, והרי הוא שוב בינוני ומחצה על מחצה, והדרא קושיא לדוכתא אמאי נחתם למיתה. ובאמת דברי הרמב"ם עצמם קשים, מדוע דוקא אם עשה תשובה הוא נחתם לחיים, הרי כל מצוה אחרת שיעשה יכולה להכריע את הכף לזכות ויהא נחתם לחיים? ותירץ הגר' יצחק בלאזר על פי דברי חז"ל... בימים הללו הקב"ה מתקרב וממציא עצמו אל האדם על מנת שישוב בתשובה, ואם אינו עושה תשובה בשעת התקרבות זו עוונות גדול מאד, ואפילו כמה מצוות אינם יכולים להיות שקולים כנגדו, ולכן עוון זה מכריעו לכף חובה, אלא א"כ עשה תשובה, ואז הכריע את עצמו לכף זכות ונחתם לחיים....

לרצות להיות במקום אחר

10 רמב"ם הלכות תשובה פרק ה הלכה א - ב

רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו, הוא שכתוב בתורה הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע, כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע וכיון שכן הוא פן ישלח ידו.

11 סספר מסילת ישרים פרק ד

אמנם, מדת הרחמים היא הנותנת הפך השלשה דברים שזכרנו: דהיינו, שיתן זמן לחוטא ולא יחד מן הארץ מיד כשחטא, ושהעונש עצמו לא יהיה עד לילה, ושהתשובה תנתן לחוטאים בחד גמור, שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה, דהיינו, שבהיות השב מכיר את חטאו ומודה בו ומתבונן על רעתו ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה דמעיקרא כחרטת הנדר ממש - שהוא מתנחם לגמרי והיה חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר ההוא ומצטער בלבו צער חזק על שכבר נעשה הדבר ועוזב אותו להבא ובורח ממנו, הנה עקירת הדבר מרצונו, יחשב לו כעקירת הנדר ומתכפר לו. והוא מה שאמר הכתוב (ישעיהו): וסר עונך וחסאתך תכפר, שהעון סר ממש מהמציאות ונעקר במה שעשוי מצטער ומתנחם על מה שהיה למפרע.

**פרשת וילך-יום הכיפורים -
עיצומו של יום הכיפורים מכפר**

1. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פה עמוד ב

מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה. עם התשובה - אין, בפני עצמן - לא, נימא דלא כרבי. דתניא, רבי אומר: על כל עבירות שבתורה, בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה, יום הכפורים מכפר, חוץ מפורק עול מהלועג על חבירו ומגלה פנים בתורה (דורש את התורה לגנאי, כגון מנשה שהיה דורש באגדות של דופי, לא היה לו למשה לכתוב אלא ותמנע היתה פלגש וגו'). ומיפר ברית בשר (מילה), שאם עשה תשובה - יום הכפורים מכפר, ואם לא עשה תשובה אין יום הכפורים מכפר!

2. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פה עמוד ב

אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר מקוה ישראל (ה') מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

3. תוספות יום טוב מסכת יומא פרק ח

לפני מי אתם מיטהרין מי מטהר אתכם כו' שנאמר וזרקתי כו' ואומר מקוה כו' - לפי שהדרך הישרה הוא שיבור לו האדם בעצמו להתקדש ולהטהר. ואז כשבא לטהר מסייעין לו וע"ז אמר לפני מי אתם מיטהרים. ומפני שלפעמים לפי שיצר לב האדם רע עליו לא יוכל להתגבר עליו לכופו לטהר בתשובה. והוא רחום יכפר עון יעוררהו ובימין צדקו יתמכהו ובלתי ידח ממנו נדח. וז"ש מי מטהר אתכם ובמאי דסיים פתח שנאמר וזרקתי עליכם וזהו בלי התעוררות האדם. אלא הוא ברחמי מטהרם.

החטא חיצוני לישראל

4. מכתב מאליהו חלק ב עמוד 100

כי בלב כל ישראל יש נקודת לשמה שאליה מתדבק מעשה המצווה, מה שאין כן בעכו"ם. ולפיכך כשהעכו"ם חוטא נכנס פגם החטא לפניו לבו לגמרי ונטמא כולו, אבל בישראל אינו כן. וזה ענין הברית של "לא מאסתים ולא געלתים לכלותם", שאי אפשר שתכלה הנקודה הקדושה הפנימית מישראל לעולם. ... והנה ביום הכפורים מתגלה בנשמות ישראל אור עליון מבחינה זו, ועל ידו מתגלה דבקות כלל נשמות ישראל אלו באלו בבחינת נקודת הברית הנ"ל ... מצד זה יש לכל אחד ואחד, אף קודם תשובתו, דבקות לנקודת שארית ישראל שהיא אמת טהורה שלא שלט בה ה"ס"א. ומתוך שדבוקים הם בשורשם הקדוש, דבוקים הם בהקב"ה בלי שום חציצה, ודבר זה הוא עצמו המוציא לאור צדקתם וטהרתם .... בבחינה זאת מתבאר כפרת עצם יום הכיפורים, שמתגלה ומתאמת שאין עצם החטא דבוק לישראל, ותוכו נשאר טהור, ואם כן מאין באו החטאים? - אין זה אלא שסיבות חיצוניות גרמו להם ... ומצד זה מסולקים מן החטא וזוכים להנצל מן העונש על פי המבט של מידת הרחמים העליונה.. זוהי בחינת כפרת "עיצומו של יום" לשיטת רבי. אך לשיטת חכמים לא יתכן שתצא בחינה זאת לפועל בלי אתערותא דלתתא ... מצד האדם בתשובה ...

5. רמב"ם הלכות תשובה פרק ד הלכה א

ארבעה ועשרים דברים מעכבין את התשובה, ארבעה מהן עון גדול והעושה אחד מהן אין הקדוש ברוך הוא מספיק בידו לעשות תשובה לפי גודל חטאו. ואלו הן: ... (ד) והאומר אחטא ואשוב ובכלל זה האומר אחטא ויום הכפורים מכפר.

23. בסוד הפרשה

הצעקה של רבי עקיבא: הקב"ה הוא אינו פרפקציוניסט. הקב"ה אינו הולך בגישה של "הכול או לא כלום", אלא בוחן אותנו כמו מטפסים על סולם וכל מדרגה היא עולם בפני עצמו. יעקב אבינו ראה בחלומו מלאכים מטפסים על סולם, משום שהטיפוס מהארץ עד הרקיע הוא מאמץ משמעותי שמורכב ממדרגות רבות. ה' יודע להעריך את מאמץ הטיפוס ומקבל באהבה כל צעד של תשובה ואפילו המינימלי ביותר.

לכן אומר רבי עקיבא: "מה המקווה מטהר את הטמאים". מקווה יכול לטהר גם אנשים שיישאר טמאים אחרי הטבילה. כל אדם שיורד אל בור המקווה, הוא טמא הן בטומאה חמורה והן בטומאה קלה יחסית. כולנו טמאים בטומאה חמורה של טמאי מתים והטבילה במקווה אינה יכולה להועיל לה (רק הזאה במי פרה אדומה) ובנוסף אנו טמאים בטומאות פחות חמורות, כמו טומאת גבר, טומאת אישה וכיוצא בזה.

כלים לאבחן האם אנו בכיוון הנכון

24. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד א

היכי דמי חילול השם? אמר רבי: כגון אנא. אי שקילנא בישראל מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר. אמר אביי: לא שנו אלא באתרא דלא תבעי, אבל באתרא דתבעי - לית לן בה. ... כדתניא, ואהבת את ה' אלקיך - שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו - אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה - ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי ישראל אשר בך אתפאר. אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו - אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה - ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכווערין דרכיו! ועליו הכתוב אומר באמר להם עם ה' אלה ומארצו יצאו.

המעכב הראשי - עבירות שבין אדם לחבר

25. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פה עמוד ב

עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו. דרש רבי אלעזר בן עזריה: מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו.

26. פירוש העין יעקב על העין יעקב יומא פה עמוד ב ד"ה עבירות

וקשיא לן מה הוסיף עוד ר"א בן עזריה לדרוש יותר מהאמור קודם ואם בא להביא ראייה מהכתוב שאמר "לפני ה' תטהרו" א"כ לא היה לו לחזור ולומר עבירות שבין אדם למקום, ... ונראה לעניות דעתי שר"א בן עזריה דרש המקרא וממנו שנה לומר שהעבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר ובזמן שיש לו גם כן עבירות שבין אדם לחברו תלויה כפרת עוונותיו שבין אדם למקום עד שירצה לחברו על מה שחטא עם חברו וכיון שהוא מרצה אותו ומפייסו אז הקב"ה מתרצה לו לכפר לו על עוונותיו שחטא בינו לבין המקום ב"ה

12. הלכה ב

אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומה"ע ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם או חכם או סכל או רחמן או אכזרי או כילי או שוע וכן שאר כל הדעות

13. מתוך סידור התפילה

השיבנו אבינו לתורתך .... והחזירנו בתשובה שלמה לפניך

14. נפש החיים שער ד פרק לד

משניתנה תורה אמר הקדוש ברוך הוא ועשו לי מקדש ושכנתו בתוכם: ודי בדברינו אלה למשכיל אשר מתוכם יראה ויבין דרכו בקדש. ויאחז צדיק דרכו לעמוד על משמרת העסק בתו"ה כל הימים אשר הוא חי ולהיות מאוס ברע ובחור בטוב לו ולכל הבריות והעולמות כולם לעשות נחת רוח ליוצרו ובוראו יתב

לתרגם את התשובה לדברים מדידים

15. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד ב

וצריך לפרוט את החטא, שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב דברי רבי יהודה בן בבא. רבי עקיבא אומר: אשרי נשוי פשע כסוי חטאה.

16. רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ג

כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם, וצריך לפרוט את החטא שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב.

17. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרז סעיף ב

אין צריך לפרט החטא; ואם רצה לפרט, הרשות בידו; ואם מתודה בלחש, נכון לפרט החטא. הגה: אבל כשמתפלל בקול רם, או ש"צ כשחוזר התפלה, אין לפרט החטא; ומה שאומרים על חטא בסדר א' ב' לא מקרי פורט, הואיל והכל אומרים בשוה אינו אלא כנוסח התפלה (ד"ע).

18. משנה ברורה סימן תרז ס"ק ה

(ה) א"צ לפרט - אלא כשיאמר סתם חטאתי יצא ידי מצות וידוי:

19. משנה ברורה סימן תרז ס"ק ח

(ח) החטא - כדי שיתבייש יותר כשמזכיר חטאיו ואכתי מקרי כסוי חטאה כיון שאינו נשמע לבני אדם:

20. דרשו הערה 8

והמקום הראוי לפרט בו את החטאים, כתב הח"י אדם שהוא בין אותיות א' ב' של 'אשמנו בגדנו', כגון שכשיאמר 'אשמנו' יוסיף גם 'אכלתי דבר איסור וכדו', שכוון שהחוטא פוגם בכ"ב אותיות התורה, לפיכך תיקנו לפרש את החטאים בין האותיות.

לרצות להיות במקום אחר עם התקדמות איטית

21. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נב עמוד א

לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין, והללו בוכין. צדיקים בוכין ואומרים: היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה! ורשעים בוכין ואומרים: היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה!

22. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פה עמוד ב

אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל... מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

סיכום קצר:

בימים אלו האדם חייב לעבוד בשני מישורים. 1. בעצם הרצון להתקדם ולהיות במקום טוב יותר. 2. בהגדרה ברורה במה ואיך הוא מתקדם. אל לאדם לנסות להתקדם בכל התחומים בבת אחת, אך מאידך אסור לו לאדם להשאר בינוני ולהסתפק במקום שבו הוא נמצא. שילוב של רצון להיות במקום טוב יותר יחד עם התקדמות איטית ובטוחה תביא את האדם לכבוש הרים גבוהים

27. והגדת ויקרא עמוד 255

והדברים מרפסין איגרא, נוראים ואיומים: כל כפרת יום הכיפורים תלויה ברצוי הזולת. ואף אם חטאו לאדם אחד, פעם אחת, בפגיעה קלה, אם לא יבקשו סליחתו וישיגוה חוסם חטא קל זה את מחילת כל העוונות, ה' ירחם!!

28. רמ"א אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרו סעיף א הגה: והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול (מהרי"ל)

29. משנה ברורה סימן תרו ס"ק ח

(ח) לא יהא אכזרי מלמחול - דכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו ואם הוא לא ירצה למחול גם לא ימחלו לו:

30. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמט עמוד ב

ואמר רבי יעקב בריה דבת יעקב: כל שחבירו נענש על ידו - אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא. מנלן! אילימא משום דכתיב ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפל ברמת גלעד ויאמר זה בכה וזה אמר בכה ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו וגו' ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן. ואמרינן: מאי רוח? אמר רבי יוחנן: זה רוחו של נבות. ומאי צא? - אמר רב: צא ממחיצתי.

31. רמ"א אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרו סעיף א

ואם הוציא עליו שם רע, אינו צריך למחול לו. (מרדכי וסמ"ג והגה"מ פ"ב מהלכות תשובה ומהרי"ו).

